

RIKSDAGSPARTIERNAS POLITIK FÖR CIVILSAMHÄLLET

En genomgång av partiprogram, motioner, budgetförslag och valmanifest

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	3
INLEDNING.....	4
GENOMGÅNG AV RIKSDAGSPARTIERNAS MOTIONER, PARTIPROGRAM OCH VALMANIFEST	5
CENTERPARTIET	5
KRISTDEMOKRATERNA.....	8
LIBERALERNA.....	10
MILJÖPARTIET.....	12
MODERATERNA	15
SOCIALDEMOKRATERNA	17
SVERIGEDEMOKRATERNA	20
VÄNSTERPARTIET	22
AVSLUTANDE REFLEKTIONER	24
VALRÖRELSEN 2022 OCH DÄREFTER.....	25
KÄLLOR	26

SAMMANFATTNING

Samtliga riksdagspartier skriver under på att civilsamhället och den idéburna välfärden har en viktig roll att spela i samhällsutvecklingen. På ett generellt och övergripande plan lyfter alla partier fram olika delar av civilsamhället, om än i varierande grad. Däremot är det klart mer sparsmakat med konkreta – och budgetsatta – satsningar som främjar civilsamhället. Det visar vår genomgång av riksdagspartiernas partiprogram, motioner, budgetpropositioner och valmanifest som presenteras i denna rapport. Rapporten är inte en helt uttömmande genomgång över alla politiska förslag inom området, utan fokus ligger på den övergripande synen på civilsamhället och idéburen välfärd.

Det finns en del klara skillnader mellan partierna i hur de ser på civilsamhället, dess roll i samhällsutvecklingen, samt i hur de uttrycker sig i civilsamhällesfrågor och vad de väljer att fokusera på. Flera partier lyfter fram civilsamhällets breda demokratibärande funktion, medan andra väljer att betona detaljfrågor som civilsamhällets roll i brottsförebyggande åtgärder eller som socialt skyddsnät för äldre. En del partier lyfter mer än andra vikten av att det ska finnas tydliga demokrativillkor för civilsamhällets organisationer, medan andra i högre grad poängterar att politiken så långt det går ska hålla armlängds avstånd.

Partiernas grundsyn påverkar vilka frågor som de prioriterar. Exempelvis betonar Sverigedemokraterna att partiet värdesätter ett civilsamhälle som värnar och vårdar det svenska kulturarvet och som ökar kunskapen om svensk historia. Socialdemokraterna i sin tur understryker behovet av ett starkt civilsamhälle och att detta bör stärkas med stöd från offentlig sektor.

Även om alla partier i generella termer ser positivt på den idéburna välfärden finns tydliga skiljelinjer. Centerpartiet, Moderaterna och Sverigedemokraterna yrkade avslag på propositionen med förslag för att underlätta för idéburna aktörer att vinna offentliga kontrakt, med hänvisning till att det snedvrider konkurrensen. Övriga partier röstade för förslagen. Att vissa partier är positiva till idéburen välfärd men samtidigt vill avslå konkreta lagändringar som underlättar för de idéburna visar på luckor i resonemangen om konkurrensneutralitet och okunnighet om hur det ser ut i verkligheten. Dessutom pekar det på behovet av en djupare förståelse för vad idéburen välfärd tillför i samhället, utöver att verksamheterna inte delar ut vinst till sina ägare. Här behövs kunskapsutveckling.

Sammantaget tycker vi att civilsamhället och den idéburna välfärden förtjänar mer uppmärksamhet från våra politiker. Inte minst när det gäller förståelse och hänsyn när man lanserar olika satsningar, och i konkreta budgetposter som avspeglar den viktiga roll civilsamhället spelar för en positiv och demokratisk utveckling av samhället.

INLEDNING

Det organiserade civilsamhället har spelat en central roll i Sveriges utveckling i mer än 100 år. Vid sidan av välfärdsstaten och näringslivet har civilsamhället hela tiden funnits som ett murbruk i samhällsbygget, som kanaliserat människors röster och engagemang. Det har varit avgörande för att bygga Sveriges välstånd, men minst lika viktigt i kristider då ideellt engagemang och medmänsklighet fungerat som en motvikt till polarisering och motsättningar. Omkring 250 000 organisationer folkbildar, förebygger ohälsa och för människor samman i vårt land. I huvudsak sker detta genom Sveriges fler än tre miljoner ideellt engagerade människor, men civilsamhället bidrar därtill med välfärdsproduktion och är i dag arbetsgivare åt 180 000 personer.

Vi som står bakom denna rapport är Civos, Famna, Fremia och Giva Sverige. Vi verkar på olika sätt för att förutsättningarna för civilsamhällets organisationer ska vara gynnsamma och utvecklas i Sverige. Som ett led i detta har vi inför valet 2022 tagit fram en gemensam kunskapsöversikt över riksdagspartiernas civilsamhällespolitik och syn på idéburen välfärd.

I denna rapport presenteras alla riksdagspartiers grundsyn, prioriterade frågor och budgetsatsningar, som de kan utläsas ur riksdagsmotioner, partiprogram och valmanifest, avseende civilsamhället och idéburen välfärd. Därefter kommenteras kort respektive partis ståndpunkter. Avslutningsvis presenteras en reflektion av den samlade informationen.

Under försommaren 2022 fick samtliga partikanslier läsa igenom vår beskrivning och komplettera vår beskrivning av deras politik. Trots det gör vi inte anspråk på att ha en helt uttömmande genomgång över alla politiska förslag som gäller civilsamhället utan fokus ligger på den övergripande synen på civilsamhället och idéburen välfärd. Flera undersökningar och rapporter om hur de politiska partierna ser på mer specifika delar av civilsamhället har redan publicerats av andra organisationer, till exempel inom folkbildning¹, bistånd² och klimat³.

Under våren 2022 genomförde vi även en enkätundersökning, som skickades ut till samtliga riksdagspartiers kanslier. Alla partier svarade på enkäten, och dessa presenterades i en rapport⁴ i samband med Almedalsveckan i juli 2022. Enkätundersökning är uppdelad utifrån olika teman: Demokrati, Ideellt engagemang, Digitalisering, Finansiering, Moms, Partnerskap, Kunskap, Arbetsmarknad och Europa. Resultaten i enkäten visar bland annat att samtliga partier är positiva till att öka den generella finansieringen till civilsamhället. Alla partier vill också avskaffa den så kallade internmomsen. På frågan om de vill stärka det svenska grundlagsskyddet genom att göra det svårare att ändra grundlagen, svarar sex av åtta partier ”ja”. Sverigedemokraterna svarar ”nej” och Vänsterpartiet är avvaktande.

¹ <https://www.abf.se/om-abf/nyheter/2022/augusti/Sa-tycker-partierna-om-folkbildningen/>

² <https://concord.se/rapporter/varlden-i-politiken-2022>

³ https://www.mynewsdesk.com/se/olof_palmes_internationella_center/pressreleases/ny-granskning-fraan-civilsamhaellet-m-och-s-klimatplaner-haepnadsvaeckande-svaga-3200791

⁴ <https://www.fremia.se/nyhetsrum/nyheter/2022/enkatundersokning-riksdagspartier-civilsamhallet/>

GENOMGÅNG AV RIKSDAGSPARTIERNAS MOTIONER, PARTIPROGRAM OCH VALMANIFEST

I det som följer presenterar vi en översiktlig bild av riksdagspartiernas syn på civilsamhället och idéburen välfärd, med utgångspunkt i partiprogram och riksdagsmotioner. Vi återger respektive partis grundsyn så som den står uttryckt i partiprogram och presenterar därefter partiernas prioriterade frågor avseende civilsamhället och idéburen välfärd baserat på budgetförslag, motioner och valmanifest.

CENTERPARTIET

Centerpartiet är ett socialliberalt och grönt politiskt parti, med rötter i det gamla bondeförbundet med inriktning på landsbygd och småföretag.

Grundsyn

Ledordet för Centerpartiet är alla människors lika rätt och värde, där fokus på möjligheten att leva ett liv varsomhelst i Sverige väger tungt i ett samhälle som anses större än staten. Centerpartiet beskriver att de är ett parti som svarar på de utmaningar som finns i hela landet, såväl på landsbygd som i städerna – ett arbete som inkluderar alla samhällsfrågor med representation från olika perspektiv på gemensamma värderingar. I sitt idéprogram "En hållbar framtid", med fokus på långsiktiga reformer med en förankring i miljöfrågorna, betonar Centerpartiet att på grund av partiets folkrörelsetradition är de "församlingarnas, de ideella föreningarnas, biståndsorganisationernas och folkbildningens ryggrad" och har som mål att vara "Sveriges mest öppna politiska parti". Med fokus på hållbarhet utvecklar partiet åtta idéer utifrån vilka de arbetar. Dessa inkluderar: frihet, lika möjligheter, grundläggande trygghet, decentralisering, självägande, kretsloppstänkande, öppenhet och jämställdhet.

Prioriterade frågor och perspektiv

Civilsamhället: Centerpartiet betraktar civilsamhället som en fundamental del av en fungerande demokrati, och ryggraden i ett öppet samhälle. I partiprogrammet uppmärksammar de politikens betydelse för det civila samhället, vilket är att stödja dess arbete genom att involvera det i fler processer, finansiera dess infrastruktur och beskatta det så lite som möjligt. Centerpartiet argumenterar för att offentlig inblandning riskerar att motverka frivilliga initiativ som skapar förutsättningarna för solidariskt ansvar. Politikens uppgift är därmed att röja väg för civilsamhällets utvecklingskraft. Detta understryker Centerpartiet även i partimotion 2021/22:3511 *En stark och grön ekonomi med fler företag* och skriver där att civilsamhället bör verka fritt för att utvecklas. Måste politiken inverka på civilsamhället ska detta ske i dialog med civilsamhället genom enkla och transparenta regelverk. Centerpartiet skriver även på sin hemsida att ideella organisationers engagemang är beundransvärt och viktigt. Partiet uttrycker att de vill underlätta och stödja det ideella engagemanget, bland annat genom att göra gåvor avdragsgilla i större utsträckning.

Utöver det har Centerpartiet väckt en rad partimotioner beträffande civilsamhället, exempelvis:

- I partimotion 2021/22:3509 *En starkare liberal demokrati* (Konstitutionsutskottet) skriver partiet bland annat att man vill stärka kapaciteten hos civilsamhällesorganisationer som stöttar hatbrottsoffer. Dessutom vill Centerpartiet att civilsamhället ska få bättre möjlighet att yttra sig om EU-lagstiftning innan beslut fattas.
- I partimotion 2021/22:3909 *Vård och omsorg av hög kvalitet i hela landet* (Socialutskottet) yrkar Centerpartiet bland annat för bättre förebyggande hälsovård i hela landet, vilket bör utvecklas i samverkan med kommunerna i regionerna och med civilsamhällets organisationer.
- I partimotion 2021/22:3666 *Jämställdhet för en hållbar utveckling* (Justitieutskottet) belyser Centerpartiet bland annat att civilsamhället är viktigt för att stötta kvinnor i våldsutsatta relationer samt för att arbeta för jämställdhet och hbtqi-frågor på bredden.
- I kommittémotion 2021/22:3216 *Samhällets motståndskraft – en starkt krisberedskap och ett starkt civilt försvar* skriver Centerpartiet bland annat att frivilligheten ger alla människor en möjlighet att bidra utifrån sina **egna** förutsättningar vid större kriser men också i ett modernt civilt försvar.

Några prioriterade områden Centerpartiet belyser i sitt idéprogram från 2013 beträffande civilsamhället:

- **Kultur:** Centerpartiet skriver att samhällsstöd till kultur har uppenbara vinster. Det stärker civilsamhället och skapar plattformar för unika talanger, dessutom vårdar och utvecklar det ett kulturarv som kan förmedla viktiga insikter om vår historia och hembygd.
- **Digitalisering:** Civilsamhället underlättar digitaliseringen och globaliseringen. Människor finner gränsöverskridande gemenskaper, mötesplatser, kunskap och kultur, vilket måste bejakas liksom de traditionella gemenskaperna, detta genom ett starkt civilsamhälle.
- **Vård och omsorg:** Centerpartiet är positiva till att företag, offentliga institutioner och civilsamhället utvecklar välfärden. För att möta lokala och individuella behov inom vård och omsorg, uppmuntrar partiet till ett brett utbud av aktörer inom vården, inte endast offentliga.
- **Frihet:** Centerpartiet understryker att varje människa är född fri och har rätt till yttrandefrihet, religionsfrihet och föreningsfrihet. Exempelvis inom välfärden ska den offentliga finansieringen skapa förutsättningar för likvärdighet och rättvisa, medan rätten att få göra egna val ger människor friheten att utforma sin välfärd efter sina egna behov.

Idéburen välfärd: Centerpartiet röstade nej till förslagen i propositionen 2021/22:135 *Idéburen välfärd*. Partiet ställer sig positivt till att förbättra förutsättningarna för idéburna organisationer, men menar att de förslag som regeringen lagt fram sker på bekostnad av andra aktörer inom välfärdssektorn. Centerpartiet skriver i sin följdmotion med anledning av propositionen om idéburen välfärd att ökad kvalitet, mångfald och valfrihet inom välfärdssektorn inte sker ”genom att gå vidare med möjligheten för offentliga aktörer att utifrån organisationsform begränsa enskilda aktörers deltagande”. Vidare efterfrågar Centerpartiet ytterligare utvecklade resonemang och förslag för hur användandet av Idéburet offentligt partnerskap (IOP) kan stärkas och underlättas. Partiet ställer sig frågande till det register för idéburna organisationer som föreslogs i propositionen, med argumentet att dessa förslag skulle leda till exkludering av specifika aktörer.

Prioriteringar i budgeten

Fokus för Centerpartiet är att driva politik som verkar underlättande för civilsamhällets aktörer. Partiet föreslår därför att det civila samhället ska beskattas så lite som möjligt, samt att politiken ska finansiera dess infrastruktur. Andra prioriteringar ur Centerpartiets budgetmotion från 2022:

- Civilsamhällets roll för integration och i arbetet mot segregation.
- I mottagandet av nyanlända bekräftar civilsamhällets insatser och en plan för statens tilldelning av resurser till civilsamhället måste ses över för att så småningom frångå den nuvarande projektfansieringsmodellen.
- Coronapandemin omnämns ur ett perspektiv på civilsamhället, där åtgärder både på kort och lång sikt måste göras kring de effekter som pandemin haft på sektorn.

Valmanifest 2022

I sitt valmanifest trycker Centerpartiet på att en stark liberal demokrati består av mer än lagar och regler, den är ett gemensamt projekt som vi bygger tillsammans. "Civilsamhällets roll för att binda samman människor och förbättra integrationen är ovärderlig", skriver de.

Partiet lyfter vidare att idrottsrörelsen och Sveriges folkrörelser gör värdefulla insatser för att bygga tillit och gemenskap, samt folkbildningens viktiga roll. De menar att politiken ska bidra till goda förutsättningar för civilsamhället, men hålla "armlängds avstånd": "En fristående folkbildning har mycket stor betydelse i tider då demokratiska värden ifrågasätts."

Centerpartiet lyfter också fram civilsamhällets roll under pandemin och nu efter Rysslands invasion av Ukraina.

Kommentar

I Centerpartiets motioner för 2021/2022, partiprogram och partiets webbplats gör partiet det tydligt att de är mycket positiva till civilsamhället. Partiet beskriver flera gånger civilsamhället som en "grundpelare" eller en "förutsättning för demokrati". Jämfört med andra riksdagspartier är Centerpartiets prioriterade frågor beträffande civilsamhället bredare, då andra partier ofta förankrar civilsamhället i specifika sakfrågor. Partiet kan anses måla med större penseldrag eftersom de anser att civilsamhället har en viktig roll i samhällets alla frågor, områden och sektorer.

Antalet väckta motioner 2021/22 med inriktning på idéburen välfärd är dock avsevärt färre än rörande civilsamhället. Den viktigaste, följdmotionen *med anledning av propositionen 2021/22:135 Idéburen välfärd* ställer sig Centerpartiet positiva till idéburen välfärd i allmänna ordalag, men yrkar på avslag av regeringens proposition. Så även om de uttrycker sig vara för ett rikt civilsamhälle som ökar valfrihet och mångfald, menar Centerpartiet att förslagen från regeringen skulle få motsatt effekt. Detta är motsägelsefullt och beror möjligtvis på brist på förståelse för vad idéburen välfärd tillför i termer av innovation, mångfald och särart – värden som Centerpartiet i andra sammanhang tycks uppskatta. Regeringsförslagen i propositionen 2021/22:135 *Idéburen välfärd* gick i allt väsentligt igenom (se 2021/22: FiU28) och vår förhoppning är att centerpartister 2023 och framåt i kommuner och regioner ändå väljer att utnyttja de nya möjligheterna och inte motarbetar de idéburen välfärdsaktörerna.

KRISTDEMOKRATERNA

Kristdemokraternas ideologi bygger på kristen människosyn och värdegrund. Med kristna värden avses de värderingar som traditionellt inspirerats och förvaltats av den kristna traditionen. Ideologin benämns som värdeorienterad, med detta menas en politik som har människovärdet och de etiska grundvärdena i centrum.

Grundsyn

Kristdemokraterna undviker uttryckligen att kalla sig själva konservativa, utan framhåller sin ideologi som just *kristdemokratisk*. I sitt principprogram framhäver man det okränkbara människovärdet som politikens viktigaste grundprincip. Kristdemokraternas syn på individen skiljer sig, enligt partiet själva, dock något från liberalismens, då behovet av att ingå i en gemenskap betonas mer av kristdemokrater. Partiet framhåller särskilt familjen som den absolut viktigaste formen av gemenskap, vilken inte kan ersättas av någon annan form av gemenskap. Fokus på familjen som samhällets viktigaste grundpelare är något som genomsyrar partiets politik även inom andra områden än den rena familjepolitiken, exempelvis när det gäller brottsförebyggande åtgärder och civilsamhällesfrågor.

Även subsidiaritetsprincipen lyfts fram som en viktig grundpelare för politiken, det vill säga varje beslut ska fattas på lägsta möjliga nivå. Kristdemokraterna anser att individen bör ges en hög grad av självbestämmande, samtidigt som detta även medför ett stort moraliskt ansvar.

I Kristdemokraternas principprogram från 2015 framhålls ideell sektor på ett flertal ställen:

- I kapitlet om *Rättssamhälle och kriminalpolitik* lyfts frivilligorganisationers roll i det brottsförebyggande arbetet fram, bland annat i form av fritidsaktiviteter åt ungdomar, som något viktigt som bör uppmuntras och stödjas.
- I avsnittet om *Kultur* framhålls vikten av att det offentliga ska stödja civilsamhällesorganisationer som är verksamma inom den kulturella sektorn, inte minst när det gäller verksamhet av kulturhistoriskt värde. Vikten av att det offentliga endast ska stödja kulturen snarare än att försöka styra dess inriktning poängteras.
- Ideell sektor tilldelas vidare ett kortare avsnitt med rubriken *Föreningsliv*. Civilsamhället beskrivs som något i grunden mycket viktigt i egenskap av att dess engagemang främjar ”demokratisk fostran, normöverföring och personligt ansvar”. Idéburna och intressedrivna organisationer lyfts fram och hyllas för att ha bidragit till det starka välfärdssamhälle vi ser idag, samt anses viktiga för främjandet av en levande demokrati och ekonomisk utveckling.

Det ges få exempel på hur det offentliga stöd till civilsamhället bör utformas rent konkret, dock betonas att ideell verksamhet ska prioriteras framför kommersiell när det gäller hur statens och kommunernas fritidspolitik utformas.

Prioriterade frågor och perspektiv

Kristdemokraterna nämner uttryckligen tre prioriterade områden för sin politik i sitt principprogram: sjukvård; där man bland annat vill förstärka sjukvårdsansvaret, äldre; inför äldreboendegaranti och slopa pensionärsskatten samt trygghet; fokus på fler poliser och skärpta straff. Man lyfter även fram familjepolitiken samt jobb- och integrationsfrågor som andra viktiga fokusområden.

Inom de kapitel i principprogrammet som berör sjukvård och äldreomsorg betonas vikten av valfrihet beträffande privata och offentliga aktörer, däremot nämns varken civilsamhälle eller idéburna organisationer uttryckligen.

Civilsamhälle: Kristdemokraterna säger sig värna om ett starkt civilsamhälle, som en viktig byggsten för demokrati och kulturarv. Partiet har även varit pådrivande för införandet och återinförandet av skattereduktion för gåvor, samt dess höjning inför budgetåret 2022. I sin budgetmotion för 2021 föreslår Kristdemokraterna att reklamskatten för ideella organisationer slopas, samt anslagit pengar till den ideella sektorns arbete med att minska ensamheten bland äldre. Tillsammans med Vänsterpartiet la Kristdemokraterna, under pandemin, fram ett utskottsinitiativ i finansutskottet där man föreslog fler och större stöd till civilsamhället.

Idéburen välfärd: Kristdemokraterna är positiva till propositionen 2021/22:135 *Idéburen välfärd*, däremot var de kritiska till förslaget om LOV och ville liksom Liberalerna undanta primärvård (vilket också blev fallet då Riksdagen fattade beslut 2 juni 2022, se 2021/22: FiU28). Kristdemokraterna anser att idéburen välfärd spelar en viktig roll för valfriheten, inte minst när det gäller äldreomsorgen. Kristdemokraterna har därför även drivit frågan om att förtydliga lagstiftningen när det gäller idéburet offentligt partnerskap (IOP) för att underlätta för denna samverkansform. I Kristdemokraternas budgetmotion för 2021 föreslås även ett anslag om 300 miljoner kronor till en fond för idéburen omsorg, med syfte att främja den ideella sektorn möjlighet till socialt företagande inom välfärdstjänster. Partiet betonar för övrigt, i partimotion 2020/21:4035 *med anledning av propositionen 2020/21:100 2021 års ekonomiska vårproposition*, problematiken kring att stiftelser inte kan ta del av bidrag till insatser för socialt särskilt utsatta som delats ut via Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF, och anser att denna ojämlikhet mellan organisationsformer bör tas bort.

Trossamfund: Inom civilsamhället nämns särskilt trossamfundens bidrag, inte minst när det gäller att stärka integrationen in i det svenska samhället, samt dess samhällsinsatser i form av stöd till utsatta grupper, samt barn- och ungdomsverksamhet. Även arbetet med andlig vård inom sjukvården lyfts fram.

Prioriteringar i budgeten

Kristdemokraternas prioriteringar i budgeten utifrån partiets budgetmotion (2021), partimotion 2020/21:4035 *med anledning av propositionen 2020/21:100 2021 års ekonomiska vårproposition* och kommittémotion 2021/22:4162 *Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid*.

- Äldrevård: 200 miljoner kronor till ideella organisationer för att motverka ensamhet bland äldre.
- Fond för idéburen vård: 300 miljoner kronor.
- Trossamfund: 110 miljoner kronor i extra stöd.
- Borttagen reklamskatt för ideella organisationer: 60 miljoner kronor.
- Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål: Neddragningar på 91 miljoner kronor.

Valmanifest 2022

I sitt valmanifest listar Kristdemokraterna fyra prioriterade frågor: sjukvård, trygghet, hjärtlandet och äldre. De lyfter bland annat att de vill förebygga brott genom att stärka föreningslivet. Partiet nämner också i allmänna ordalag att de vill stärka civilsamhället.

Kommentar

Kristdemokraterna talar ofta om civilsamhället, vikten av ideella organisationer, deras sociala arbete; främjande av positiv gemenskap lyfts fram inom ett flertal olika intresseområden. Engagemanget visar sig även i konkreta politiska förslag. Ofta på ett sätt som ger stöd i frågor som är viktiga för våra medlemmar. Frågan om civilsamhällets oberoende blir alltmer aktuell. Här är det särskilt positivt att Kristdemokraterna i flera texter resonerar kring att om staten i allt högre utsträckning dikterar villkoren för civilsamhällets verksamheter och samtidigt svarar för en allt större del av dess finansiering, riskeras civilsamhällets självständiga röst och unika bidrag. Vi noterar dock att Kristdemokraterna lokalt, i likhet med många andra partier, lagt förslag som begränsar och styr folkbildningsorganisationernas verksamhet utifrån misstankar om omfattande fusk. Kristdemokraterna lyfter ofta vikten av det ideella engagemanget. Vi upplever dock att partiets svar på hur engagemanget ska stärkas allt för ofta begränsas till frågan om införande av avdragsrätt på gåvor.

Under pandemin noterade vi flera initiativ från Kristdemokraterna för att värna civilsamhället och idéburen välfärd, sektorer som sällan blev ihågkomna då krispaketen för företag och andra utformades.

Idéburen välfärd ses som ett viktigt komplement till det offentliga och man vill utöka möjligheten till IOP. Kristdemokraterna har länge drivit frågan om skattereduktion för gåvor, och till skillnad från Sverigedemokraterna och Moderaterna vill man även behålla biståndet på nuvarande nivå. Inte minst värnar man om trossamfunden.

Neddragningar som i vissa fall berör ideella organisationer hittas dock inom kulturområdet, vilket kan ses som en motreaktion till en, i Kristdemokraternas mening, allt större vilja bland politiker på olika nivåer att styra kulturen mot en ideologiskt önskvärd inriktning. I viss mån vill man i stället styra om stödet till att värna mer om det svenska kulturarvet, vilket placerar partiet närmare Sverigedemokraterna på detta område.

LIBERALERNA

Liberalerna är ett klassiskt liberalt parti med rötter i upplysningstiden och som utifrån en liberal ideologi arbetar för varje människas rätt till frihet att bestämma över sina egna livschanser.

Grundsyn

Liberalerna skriver i sitt partiprogram från 2019:

- "Det civila samhället ökar det demokratiska deltagandet och människors inflytande i samhälleliga processer. Den offentliga makten ska söka dialog med civilsamhällets aktörer och ska även bidra till att främja jämställda villkor i den civila sektorn."

I en specifik rapport om civilsamhället från 2017 – *En liberal politik för ett starkare civilsamhälle* – skriver Liberalerna bland annat att civilsamhället är grunden i välfärdssamhället, inte ett komplement. Det är där individer skapat gemenskaperna som lagt grunden för såväl privat som offentlig sektor. De menar att historiskt har liberaler i civilsamhället valt människans frihet och utveckling före både staten och kapitalet. Politiken ska därför ge civilsamhället de rätta

förutsättningarna för att kunna verka. Liberalerna skriver vidare att det offentliga i sin samverkan med civilsamhället ska respektera civilsamhällets oberoende. Partiet vill att utrymmet för ideella insatser i vård och omsorg, utbildning och kultur, bistånd och totalförsvar ska öka.

I samma rapport tar partiet även upp risken med att enbart definiera civilsamhället utifrån traditionella folkrörelser/föreningar/organisationer/stiftelser med mera då det idag finns helt andra konstellationer inom civilsamhället. Liberalerna uttrycker även att den demografiska utvecklingen, till exempel med en ökad ensamhet hos den äldre befolkningen, ställer nya krav som inte kan kanaliseras genom den offentliga sektorn. Där är civilsamhället av ytterst vikt.

Prioriterade frågor och perspektiv

Civilsamhälle: Liberalerna poängterar att civilsamhällespolitiken på ett tydligt sätt ska motverka icke-demokratiska och våldsbejakande organisationer:

- Partiet understryker att inga skattemedel ska gå till verksamheter som vill förändra det demokratiska samhället med våld eller på annat sätt motarbetar grundläggande demokratiska värderingar. Detta uttrycks bland annat i motion 2021/22:3984: *Insatser mot terrorism och våldsbejakande extremism* där partiet skriver att "Sverige behöver göra mer för att förhindra finansiering av organisationer som motverkar demokratin och stödjer våldsbejakande extremism."

Liberalerna vill även se mer forskning och statistik om civilsamhället:

- "Genom forskning och statistik bör kunskapen om civilsamhällets roll, dess utveckling och dess uppdrag öka" (*En liberal politik för ett starkare civilsamhälle*).

Idéburen välfärd: Liberalerna vill se bättre villkor för idéburna aktörer i välfärden, vilket bland annat uttrycks i att:

- Partiet är positiva till proposition 2021/22:135 *Idéburen välfärd*, men kritiserar förslaget om LOV och föreslår undantag för primärvård. De förändringar som Liberalerna ville se blev också riksdagens beslut (se under Kristdemokraterna ovan).
- I kommittémotion 2021/22:4496 *med anledning av propositionen 2021/22:135 Idéburen välfärd* ifrågasätter Liberalerna att regeringen inte tar chansen att utöka möjligheten till idéburet offentligt partnerskap (IOP) för att förbättra samverkan mellan civilsamhällets aktörer och offentlig sektor.

I rapporten *En liberal politik för ett starkare civilsamhälle* från 2017 skriver partiet följande beträffande idéburna aktörer i välfärden:

- Partiet vill öka utrymmet för ideella insatser, detta genom att ett tydligt politiskt mål ska upprättas för att möjliggöra en utveckling av civilsamhällets roll i välfärdstjänsterna.
- Liberalerna anser att det bör finnas en avdragsrätt för gåvor från såväl enskilda som juridiska personer till ideella aktörer inom välfärdsområdet, detta för att stärka civilsamhällets finansiering.
- Enligt Liberalerna bör stiftelselagen ses över. Detta för att undersöka för vilka förändringar som behövs för att avkastningen ska gå till att utveckla välfärdsområdet inom den idéburna sektorn.

- Liberalerna menar att det behövs en bättre insikt kring den civila sektorns unika förutsättningar och utmaningar, detta för att skapa en samlad översyn för hur skattesystemet påverkar den civila sektorns möjligheter att bli en starkare aktör inom välfärdsarbetet.

Prioriteringar i budgeten

Liberalerna nämner inte civilsamhället i sin budgetmotion för 2022. De aviserar inte några större satsningar på civilsamhället, förutom att de anvisar 20 miljoner kronor under 2022 i riktat stöd till scoutrörelsen.

Valmanifest 2022

Liberalerna menar att "riktig förändring börjar underifrån" och skriver i sitt valmanifest att de vill stödja "det demokratiska civilsamhället i utsatta områden". De lyfter särskilt arbetet för demokratin och vill att: "Det fria samtalet ska värnas genom att stärka oberoendet hos journalistiken, kulturen och civilsamhället." Partiet är tydliga med att civilsamhället är en förutsättning för demokratin. De skriver att de vill förbättra civilsamhällets finansiering genom både bredare skatteavdrag för gåvor och långsiktiga statsbidrag. Liberalerna vill också anpassa regelverk och upphandlingar så att det oftare är möjligt för idéburna aktörer att bidra i välfärden.

Kommentar

Liberalerna lyfter tydligt fram vikten av civilsamhället för hela samhället och betydelsen av att värna dess oberoende. Detta stärks i och med att de har en specifik rapport om just civilsamhället med konkreta förslag på vad som bör göras. Utvecklingen av IOP är en av föreslagna åtgärder. Dock är rapporten från år 2017 och det finns inte så mycket uppdaterad information om civilsamhället på partiets webbplats. Att Liberalerna är positiva till civilsamhället och har en stark vilja att utveckla idéburen välfärd, liksom att de betraktar IOP som en utvecklingsväg, syns i deras motioner från 2021 och 2022.

Tillsammans med Kristdemokraterna var Liberalerna det borgerliga parti som lotsade förslagen i regeringens proposition 2021/22:135 *Idéburen välfärd* (se 2021/22:FiU28) genom att nå en kompromiss med regeringen om att undanta primärvården från föreslagen LOV för idéburna. Liberalerna har under pandemin också anslutit sig till initiativ i bland annat finansutskottet som Kristdemokraterna och Vänsterpartiet tagit för att särskilt stödja civilsamhället i kriser.

MILJÖPARTIET

Miljöpartiet är ett feministiskt parti med grön ideologi som för en politik i solidaritet med djur, natur, det ekologiska systemet, världens alla människor och kommande generationer.

Grundsyn

Filosofin om en grön ideologi handlar enligt Miljöpartiet om en förståelse för hur natur och miljö är sammanlänkade med människan och samhället vi människor lever i. För att skapa ett hållbart samhälle krävs det förändring i form av en grönare omställning. Detta sker främst genom att leva

solidariskt, där privatpersoner, organisationer och företag medvetet tar fler miljövänliga val med hjälp av politiken.

Utöver detta, handlar en grön ideologi enligt partiet om att aktivt arbeta mot ojämlika och diskriminerande strukturer, därför är några av Miljöpartiets huvudfrågor jämställdhet, demokrati och mänskliga rättigheter. För att bygga ett rättvist och jämlikt samhälle menar partiet att politiken är grunden till en sådan förändring som bör visa vägen i en sådan omställning. Tillsammans med samhället vill Miljöpartiet utveckla ett samhälle som grundar sig i mångfald och berikar olikheter.

Prioriterade frågor och perspektiv

Civilsamhälle: Miljöpartiet använder sig inte av ordet "civilsamhälle", i stället använder de sig främst av begreppet "föreningsliv". Enligt Miljöpartiets webbplats är föreningslivet viktigt för att hålla ihop Sverige, och partiet förklarar att föreningslivet har ett flertal funktioner i samhället, däribland att:

- "Man höjer rösten för utsatta, man skapar fritidsaktiviteter för barn och unga, man motverkar social utsatthet och ensamhet, men man bidrar också i välfärden och samhällsbygget" (*Ett levande föreningsliv*).

Exempelvis i kommittémotion 2021/22:4029 *Ett rikare liv för äldre* skriver partiet att ett rikt föreningsliv är viktigt eftersom det tillåter äldre som har mer fritid att engagera sig i ett sammanhang samt i arbetet för att bekämpa ofrivillig ensamhet hos en del äldre. I kommittémotionen 2021/22:4498 *med anledning av propositionen 2021/22:135 Idéburen välfärd* är Miljöpartiet positiva till propositionen och skriver att:

- "Det kommer underlätta för alla de kommuner och regionpolitiker som vill värna en sådan utveckling".

I Miljöpartiets partiprogram från 2013 finns några punkter om föreningslivsexempelvis skriver partiet att:

- "Det civila samhället spelar en viktig roll för att hela landet ska leva. Föreningsliv och idéburna organisationer bidrar till socialt hållbara samhällen och stärkt livskvalitet hos unga och gamla".
- Miljöpartiet menar att "Människornas engagemang och obetalda insatser inom ramen för det som brukar kallas den informella ekonomin, frivilligsektorn eller det civila samhället har en stor, på vissa områden mycket stor, betydelse för vår gemensamma välfärd. Politiken bör på olika vis synliggöra, stödja och uppmuntra sådana insatser."
- Partiet betonar även vikten av "frivilligsektorn" och föreningslivet gentemot den äldre generationen i Sverige, och skriver att "Frivilliga insatser i äldreomsorgen ska uppmuntras."
- Vidare menar Miljöpartiet att "Offentliga organ ska aktivt ta del av frivilligsektorns förslag och erbjuda organisatoriskt stöd till frivilligcentraler." Partiet poängterar att frivilligsektorn kan främst på det lokala planet ge stöd åt och bidra med ökad stabilitet i olika initiativ, därför vill MP "...främja sociala företag, andra alternativa driftsformer och idéburna organisationer."

Idéburenvälfärd: Tas upp i partiprogrammet men mer begränsat och på ett övergripande plan. Inom ramen för välfärdens framtida utformning beskriver Miljöpartiet att "Vi vill därför få bort de kommersiellt inriktade aktörerna och i stället främja idéburna verksamheter inom välfärdssektorn."

Prioriteringar i budgeten

Miljöpartiet tar i sin budgetmotion för 2022 upp följande frågor kring civilsamhället:

- **Idrott:** Miljöpartiet skriver att föreningslivet är en bärande samhällskraft och att det behövs platser för rörelse, idrott, friluftsliv och övriga föreningslivet – i städer, i mindre orter och på lands- och glesbygder. Därför vill partiet förenkla för ideella organisationer så att det blir lätt för människor att ge av sin fritid till det gemensamma. Stöd och villkor för det demokratiska föreningslivet ska vara långsiktiga och tydliga.
- **Jämställdhet – Mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersförtryck:** Miljöpartiet vill se utökade resurser och möjlighet till mer långsiktig planering för kvinnojourer och civilsamhället.
- **Fred och säkerhet:** Miljöpartiet vill främja fred och säkerhet och därför prioritera områden som satsar på demokrati, jämställdhet, jämlikhet, fungerande välfärd och starkt civilsamhälle.

Utöver detta tar Miljöpartiet upp följande satsningar på sin hemsida:

- Öka det ekonomiska stödet till föreningsliv och studieförbund (*Ett levande föreningsliv*).
- **Vård och omsorg utan vinstsyfte:** Miljöpartiet vill att skattepengarna som går till välfärden ska stanna i välfärden, eventuella överskott ska återinvesteras i verksamheten. Partiet vill också förbättra för idéburna aktörer att verka inom vård och omsorg (*Vård, skola och omsorg ska inte drivas för att tjäna pengar*).

Valmanifest 2022

Miljöpartiet vill satsa på civilsamhället i socioekonomiskt eftersatta områden, inte minst som ett sätt att arbeta förebyggande mot gängkriminalitet och brottslighet (1 miljard i permanent stöd till civilsamhället i utsatta områden har nämnts av partiet inför valrörelsen).

Kommentar

Miljöpartiet är positiva till "föreningslivet" som de väljer att använda som begrepp snarare än civilsamhället, och menar att det är avgörande för ett demokratiskt samhälle. Därför vill Miljöpartiet verka för föreningslivets långsiktiga förutsättningar. Partiet menar att föreningslivet måste utvidgas för att fler ska kunna påverka det gemensamma samhället. Ett prioriterat område för partiet beträffande föreningslivet är social trygghet för utsatta grupper i samhället, speciellt för äldre.

Trots denna positiva syn på civilsamhället och även om partiet beskriver sig vilja främja idéburna verksamheter, finns endast få partimotioner eller kommittémotioner rörande dessa områden. Partiet har alltså inte väckt konkreta förslag i linje med sin ideologi i denna del. Dessutom är det svårt att finna konkreta budgetsatsningar och förslag gällande civilsamhället och idéburen välfärd. Detta kan till stor del förklaras av att Miljöpartiet fram till november 2021 satt i regeringen tillsammans med Socialdemokraterna och därför inte kunde göra egna självständiga budgetsatsningar som inte S var med på.

Miljöpartiet betonar ofta att partiet är sprunget ur freds rörelsen, miljörörelsen och andra yttringar för folkligt engagemang, men vi skulle välkomna en modernisering av språkbruket: Sedan många år avses med civilsamhället "en arena, skild från staten, marknaden och det enskilda hushållet, där människor organiserar sig och agerar tillsammans i gemensamma intressen. I området ingår nätverk,

ideella föreningar, registrerade trossamfund med mera" (*Civila samhället och idrott*; proposition 2009/10:55 som en enig riksdag ställde sig bakom). Därför kan Miljöpartiets användning av föreningsliv (liksom Vänsterpartiets bruk av "folkrörelse") anses alltför snävt: det förutsätter att allt som hör det civila samhället till sker inom ramen för föreningar.

MODERATERNA

Moderaterna är ett liberalkonservativt parti som ser samhället som större än staten och där ett starkt civilsamhälle ses som mycket viktigt.

Grundsyn

Moderaterna betonar individens okränkbara värde och frihet. I sitt idéprogram för 2020-talet *frihet och ansvar* skriver partiet att de även har ett löfte om:

- "... en samhällsutveckling präglad av frihet som är trygg, värdig och hållbar. Det är inte ett löfte om att politiken kan lösa alla problem. Men det är ett löfte om att politiken ska lösa de problem som bara politiken kan och därför måste lösa. Det är det moderata löftet."

Löftet konkretiseras i tio punkter kring frihet, ansvar, trygghet, jämlikhet, hållbarhet, internationell öppenhet, fri företagsamhet, klassresor, välfärd, ansvarsfull invandring och integration och löftet om ett samhälle som är starkt och där samhället också är större än staten.

I idéprogrammet nämner Moderaterna inget beträffande idéburen välfärd, däremot om civilsamhället, och menar:

- Att samhällsutveckling, endast delvis, sker genom politiken och det offentliga. I stället anser Moderaterna att samhället utvecklas i det fria näringslivet, i människors relation och civila samhällets små gemenskaper och i kulturen. Genom dessa självständiga samhällsinstitutioner menar partiet att det bidrar till att balansera makten mellan den offentliga makten och det privata.
- Att samhället består av olika sfärer, samt att dessa styrs utifrån olika principer och logiker. Partiet skriver i sitt idéprogram att "marknaden har sin beslutslogik, men det har också politiken, juridiken, byråkratin, kulturen, civilsamhället och akademien."
- Att rättsväsendet har en viktig funktion för det civila samhället. Detta för att exempelvis lösa oenigheter och för att säkerställa rättigheter för dem som inte kan tillvarata sina egna intressen.
- Att människan bör vara fri att välja sin egen väg i livet, men att det alltid ska alltid finnas en väg tillbaka för den som misslyckats eller drabbats av olycka. Här har enligt Moderaterna det civila samhällets gemenskaper en viktig roll.

Prioriterade frågor och perspektiv

I kommittémotion 2021/22:3365 *Ett stärkt och självständigt civilsamhälle* konkretiseras perspektiv och prioriteringar:

Civilsamhälle:

- **Värdet av goda exempel:** det goda samhället skapas tillsammans, många utmaningar kan lösas i samverkan mellan det offentliga och civilsamhället. Men det behövs tydligare politiska signaler om att detta är prioriterat.
- Tydliga kriterier för granskning och uppföljning. Moderaterna menar att det är viktigt att statens stöd till civilsamhället fortsätter men att systemen måste vara transparenta för att de ska uppfattas som legitima. Grundlig granskning och uppföljning förespråkas. Skattepengar ska aldrig betalas ut till organisationer som inte delar det svenska samhällets grundläggande demokratiska värderingar. Medel ska inte främja radikalisering, hedersförtryck eller våldsbejakande extremism. Partiet menar att lagar, regler och arbetsätt bör ses över för att säkerställa ändamålsenligt bidragsgivande.
- Folkbildningen ägnas en stor del av motionen, där unga, nyanlända och vidareutbildning är prioriterade områden. Behovet av översyn och prioriteringar återkommer. Problem med fusk och antidemokratiska strömningar diskuteras. Folkbildningsrådet föreslås läggas ned till förmån för att samla allt bidragsgivande till folkbildning och civilsamhälle under en gemensam myndighet. Förhoppningen är bättre insyn, kontroll och regelefterlevnad, för att förbättra användningen av bidragen.

Idéburen välfärd: Moderaterna var positiva till utredningen SOU 2019:56 och har kritiserat regeringen för att den inte blev proposition tidigare. Däremot yrkar partiet avslag på propositionen 2021/22:135 Idéburen välfärd och menar att ett ensidigt gynnande av en viss driftsform genom det system som regeringen föreslår leder till minskad valfrihet, ojämlika konkurrensvillkor och ineffektivare användning av resurser. Vidare argumenterar partiet att vägen till förbättrad svensk välfärd inte ska gå genom att begränsa privata alternativ, då dessa är en betydande andel av de aktörer som erbjuder tjänsterna. En större konkurrens har ett egenvärde i sig och bidrar till att tjänster och tillgänglighet inom välfärdens olika sektorer utvecklas och blir bättre. Moderaterna menar att välfärden blir sämre om patienter och brukare förhindras att välja privata alternativ.

- **Utvärdera och fördjupa IOP:** Moderaterna är positiva till IOP och vill se en lagstiftning på plats.

Prioriteringar i budgeten

Utifrån Moderaternas budgetmotion för 2022:

- Oberoende finansiering: vikten av andra inkomstkällor än det offentliga betonas, för självständighet och frihet att kunna prioritera, snarare än att vara bidragsstyrda. Exempelvis vid lotteriverksamheten och den reformerade spellagstiftningen där partiet menar att det är viktigt att värna ideell sektor och skattebefrielsen.
- Bidrag till etniska föreningar: bidrag om knappt 19 miljoner kronor till etniska föreningar föreslås tas bort eftersom dessa medel inte gynnar integrationen.
- Trossamfund: Moderaterna vill öka stödet till trossamfundens säkerhet med 50 miljoner kronor för alla ska kunna utöva sin tro utan att känna sig hotade.

- Bistånd för att bygga civilsamhällen och stärka arbete för demokrati: Moderaterna vill minska biståndet och i stället fokusera biståndet till ett färre antal organisationer, länder och tematiska områden. Det innebär en minskning av biståndet med 13 miljarder kronor år 2022, 14,6 miljarder kronor år 2023 och 16,6 miljarder kronor år 2024.

Valmanifest 2022

I sitt valmanifest prioriterar Moderaterna bland annat tryggheten och rättssäkerheten, och vill genomföra ett särskilt idrottslyft för utsatta områden.

Kommentar

Moderaterna uttrycker sig i allmänt positiva ordalag kring civilsamhället. Denna ståndpunkt avspeglar sig även i partiets grundsyn då politiken betonar att samhället inte ska styras för mycket av den offentliga makten. I och med detta är civilsamhället en grundpelare för att utvidga den privata sfären.

Men trots att Moderaterna förespråkar vikten av sfärer utöver det offentliga, finns i de praktiska politiska förslagen ett visst motstånd gentemot civilsamhället och den idéburna sektorn. Till exempel avlog partiet propositionen "Idéburen välfärd" med motiveringen att den skulle snedvrída konkurrens mellan aktörer inom välfärden samt att de förslag som presenteras i propositionen vore att använda resurser ineffektivt. Utifrån sammanställningen ovan skulle denna inställning gentemot idéburen välfärd grunda sig i att partiet tror att LOU- och LOV-förändringarna skulle innebära att idéburna aktörer skulle konkurrera ut privata aktörer och växa på bekostnad av den privata sektorn. Det går dock att se det precis tvärtom: om Moderaterna vill minska den offentliga sektorns roll i välfärden kan man i stället underlätta för de idéburna att etablera sig och ta marknadsandelar från kommuner och regioner. Det är så vi hoppas att moderata kommun- och regionpolitiker utnyttjar de nya möjligheterna som träder i kraft 2023, även om de gick emot förslagen i propositionen 2021/22:135 *Idéburen välfärd* och heller inte anslöt sig till Kristdemokraternas och Liberalernas kompromiss med regeringen där primärvården uteslöts ur LOV-lösningen.

Samtidigt är Moderaterna för samarbeten som IOP och menar att det offentliga står för många utmaningar, vilka skulle kunna lösas i samverkan med civilsamhället och idéburna välfärdsaktörer. Liksom Kristdemokraterna har Moderaterna i riksdagen också tagit upp frågan om diskriminering av stiftelser. Både IOP och stiftelsefrågan noterar vi som positiva inslag i Moderaternas politik.

SOCIALDEMOKRATERNA

Socialdemokratin tar sin utgångspunkt i de maktskillnader som finns i ett samhälle, och tror på politikens förmåga att skapa en bättre framtid. Socialdemokraterna vill forma ett samhälle grundat på demokratins ideal och alla människors lika värde och lika rätt. Fria och jämlika människor i ett solidariskt samhälle är den demokratiska socialismens mål. Människan ska vara fri att utvecklas som individ, råda över sitt eget liv, forma sin tillvaro efter egna önskningar och påverka det egna samhället. Denna frihet ska gälla alla. Därför är jämlikhet frihetens förutsättning.

Socialdemokraterna är ett stort parti med en utvecklad politik på de flesta områden. De senaste två mandatperioderna har partiet haft regeringsmakten, fram till november 2021 tillsammans med

Miljöpartiet och under åren 2019–2021 med stöd av Centerpartiet och Liberalerna som ingick i den så kallade januariöverenskommelsen med regeringen.

Grundsyn

Civilsamhälle, folkrörelse och föreningar har en plats i grundläggande dokument som partiprogram och politiska riktlinjer. I Socialdemokraternas partiprogram från 2013 menar partiet exempelvis att:

- "Ett starkt och levande civilsamhälle är demokratins underbyggnad. Det består av ideella föreningar och stiftelser, folkrörelser och samfund, kooperativ, aktionsgrupper och nätverk, som har byggts av människor som i fri samverkan vill förverkliga sina idéer, utveckla gemenskapen och tillvarata sina intressen."

I riktlinjerna från kongressen 2021, *Vi bygger landet* menar Socialdemokraterna att:

- "Civilsamhället är en skola i demokrati och jämlikhet, och en motor för tillit och gemenskap. Människor ska vara delaktiga och ta gemensamt ansvar för samhällets utveckling – inte som kunder eller konsumenter, utan som samhällsmedborgare. Därför är föreningslivet, folkbildningen och folkrörelserna, trossamfunden, det professionella och ideella kulturlivet, biblioteken och kulturinstitutionerna alla så viktiga. Idrotten är av särskild betydelse genom sin förmåga att kunna organisera såväl barn- som ungdomsverksamhet som motionsträning och elitidrott. Kultur är viktigt, och dess betydelse är större än all mätbar nytta. I grunden handlar det om att kunna växa som människor. Därför måste kulturen tillåtas verka fritt utan risk för politisk styrning av det konstnärliga innehållet."

Prioriterade frågor och perspektiv

I det folkrörelsepolitiska programmet från 2017, *En grund för att utveckla demokratin och den svenska modellen*, diskuteras en rad frågeställningar kring civilsamhälle, demokrati och den svenska modellen:

Civilsamhälle: "Folkrörelse" är i stor uträkning det begrepp som Socialdemokraterna använder snarare än civilsamhälle eller förening, men alla begreppen förekommer. Partiet menar att folkrörelser är en förutsättning för den svenska modellen och vill att engagemang i folkrörelser och civilsamhälle ska stärkas. Men vill också att kunskapen om civilsamhället ökar genom mer forskning, bättre statistikinsamling och kunskapsspridning.

Socialdemokraterna vill stärka engagemanget i civilsamhället, bland annat genom ett ökat offentligt stöd. Särskilt nämns ungdomsorganisationerna men även vikten av balans mellan generellt stöd och projektbidrag. Man vill även värna självständigheten och rätten att organisera sig i de former som passar bäst samtidigt som det ska ställas krav på demokratiskt vald styrelse, ekonomisk återrapportering samt respekt för demokratins idéer, mänskliga rättigheter, jämställdhet och förbud mot diskriminering.

Idéburen välfärd: I partiprogrammet diskuteras valfrihet och utveckling av den gemensamma sektorn och för att nå en större variation ska kommunerna och landstingen ha rätt att låta kooperativa, ideella eller privata alternativ medverka till att utveckla den offentligt drivna verksamheten. I det folkrörelsepolitiska programmet utvecklas resonemangen kring idéburen välfärd och en konkretisering sker. Det uttalas att S vill: "Skapa goda förutsättningar för idéburen verksamhet inom offentligt finansierad välfärd och ta fram en rättssäker definition av idéburen verksamhet". Men

också att: "Utveckla lagstiftning och regelverk som är anpassade för idéburna utförare av offentligt finansierad välfärd, till exempel i upphandlingslagstiftning, valfrihetssystem och idéburet offentligt partnerskap, IOP".

Den 10 mars överlämnade regeringen propositionen 2021/22:135 *Idéburen välfärd* till riksdagen. Med förslagen i propositionen vill Socialdemokraterna öka möjligheterna för idéburna organisationer att tillhandahålla offentligt finansierade välfärdstjänster. Detta för att kommuner, regioner och statliga myndigheter ska kunna dra nytta av idéburna organisationers kompetens, erfarenhet och andra resurser i större utsträckning än tidigare. I propositionen föreslås huvudsakligen:

- "att en ny lag införs som innebär att idéburna organisationer som bedriver offentligt finansierad välfärdsverksamhet ska kunna registrera sig i ett särskilt register. Registreringen ska vara frivillig. Det föreslås också att upphandlande myndigheter ges möjlighet att reservera rätten att delta i upphandlingar av vissa välfärdstjänster till idéburna organisationer, vars allmännyttiga syfte bidrar till att uppfylla ändamålet med den tjänst som upphandlas. Vidare föreslås att en bestämmelse införs i lagen (2008:962) om valfrihetssystem som gör det möjligt för upphandlande myndigheter att i samma utsträckning reservera rätten att få delta i ett valfrihetssystem till idéburna organisationer."

Den nya lagen och övriga ändringar föreslås träda i kraft 1 januari 2023. I finansutskottet backade Socialdemokraterna från delar av förslagen om en helt idéburen LOV och skrev ihop sig med Kristdemokraterna och Liberalernas förslag om att undanta primärvården, vilket också gick igenom när kammaren röstade 2 juni.

Prioriteringar i budgeten

Det har inte varit enkelt för regeringen att få stöd för sina budgetar, givet det parlamentariska läget. Men omvärldsförhållanden som coronapandemin och Ukrainakriget har också medfört ett så stort antal ändringsbudgetar att riksrevisionen granskar underlag och kvalitet i ändringsbudgetarna. Perspektivet är att extra ändringsbudgetar kan medföra en svagare budgetprocess där det blir svårare för riksdagen att ha ett helhetsperspektiv över statens budget. Handlingsalternativ ställs inte mot varandra och riksdagen får inga möjligheter att överväga alternativ till regeringens förslag.

Valmanifest 2022

Socialdemokraterna har bland sina prioriterade frågor att bryta segregationen, och framhåller att civilsamhället har en avgörande roll för det förebyggande arbetet mot brott och nyrekrytering till gängkriminalitet.

Kommentar

Socialdemokraterna ser sig som en del av en folkrörelse, arbetarrörelsen, och har varit statsbärande och i regeringsställning under långa perioder av Sveriges moderna historia. Det finns skillnader i vad partiet säger sig vilja göra och vad som görs i regeringsställning. Socialdemokraternas förklaring till det skulle antagligen vara att man inte har haft egen majoritet, men som vi ser i denna rapport finns många partier med en positiv inställning till satsningar på civilsamhället och idéburen sektor. Socialdemokraterna har i kraft av sin storlek och sitt mångåriga regeringsinnehav möjligheter att gå från ord till handling. Det är inte inom denna del av politiken som oppositionen, varken den till höger eller den till vänster, försöker förhindra satsningar och åtgärder. Socialdemokraterna skulle nog

själva mena att till exempel stödet till ungdomsorganisationer som ökat de senaste åren är ett exempel på viktigt stöd till civilsamhället. Dock var det i form av extra corona-tilldelningar, inte i form av ökat generellt stöd. En i våra ögon ganska självklar fråga för ett parti i regeringsställning vore att räkna upp de olika statsbidragen mot prisbasbelopp, liksom att förändra strukturen av dem till mindre av projektmedel och mer av stabila strukturer.

SVERIGEDEMOKRATERNA

Sverigedemokraterna är ett socialkonservativt parti med nationalistisk grundsyn, som betraktar värdekonservatism och upprätthållandet av en solidarisk välfärdsmodell som de viktigaste verktygen i byggandet av det goda samhället.

Grundsyn

Sverigedemokraterna menar i sitt principprogram att varje människa har ett grundläggande och ocränkbart värde och varje människa har rätt till frihet, självbestämmande, trygghet, gemenskap samt de basala andliga och materiella grundförutsättningar som krävs för att kunna leva ett värdigt liv. Resonemanget utvecklas vidare i att ett alltför ensidigt rättighetstänkande kan vara destruktivt för samhällsutvecklingen och rättigheterna också vägas upp av skyldigheter.

Sverigedemokraterna argumenterar mot liberala idéer om människans inneboende godhet och förhoppningar om vad människan kan bli, i stället anser sig partiet stå för en mer nyanserad och realistisk människosyn. Sverigedemokraternas strävan är att utforma politiken efter hur partiet menar att människan är och inte hur man önskar att hon vore. I principprogrammet finns en egen rubrik för ideell sektor. Partiet menar att enskilda individers frivilliginsatser och de ideella föreningarnas, idrottslivets och de religiösa församlingarnas arbete stärker det sociala kapitalet i samhället och har en stor betydelse för bland annat kulturarvets bevarande, kunskapsutvecklingen, folkhälsan och demokratin. Starka lokalsamhällen och en trygg och levande hembygd präglad av en stark medborgaranda, där människor oegennyttigt tar ansvar för samhället och andra medborgares välbefinnande, är en viktig faktor i byggandet av det goda samhället. Den ideella sektorn har i detta avseende en central funktion, menar Sverigedemokraterna. Statens och kommunernas primära uppgift består i att lyfta fram och stödja den ideella sektorn utan att i alltför hög grad begränsa dess handlingsfrihet. En förutsättning för att kunna erhålla stöd från det offentliga ska enligt partiet vara att den verksamhet som bedrivs är förenlig med demokratiska värderingar och en konstruktiv samhällsutveckling. Helt grundläggande för bevarandet och upprätthållandet av en livskraftig ideell sektor är förekomsten av ett starkt socialt kapital inom samhället. Detta förutsätter i sin tur en stark gemensam identitet.

Prioriterade frågor och perspektiv

Sverigedemokraterna har fokus på frågor som rör migrationspolitik och att minska invandringen till Sverige. Bland de centrala dokument som lyfts fram på partiets webbplats finns *En bättre framtid för Sverige*. Här diskuteras en rad aspekter av migrationspolitiken. Civilsamhället är helt frånvarande i resonemanget med ett undantag. Vid ställningstaganden till uppehållstillstånd och anknytning vill Sverigedemokraterna förutom hederlig vandel, försörjning och särskild anknytning och svenskakunskaper även att engagemang i föreningslivet ska bedömas.

Civilsamhälle: Sverigedemokraterna värdesätter det svenska civilsamhället och vill värna dess oberoende. Civilsamhället är viktigt bland annat för kunskapsutveckling, folkhälsa, demokrati och kulturarvets bevarande. Partiet är samtidigt noga med att betona att vi måste motverka att stöd går till organisationer med en anti-demokratisk agenda.

Sverigedemokraterna värdesätter friluftsliv, bland annat för att det ökar människors medvetenhet om naturen i vårt land samtidigt som friluftaktiviteter genererar positiva hälsoeffekter.

Sverigedemokraterna vill värna och vårda det svenska kulturarvet, både för nationens sammanhållning och för att öka kunskaperna om svensk historia och svensk identitet, både i Sverige och utomlands.

Idéburen välfärd: I kommittémotionen med anledning av propositionen 2021/22:135 *Idéburen välfärd* menar Sverigedemokraterna att låta icke-vinstdrivande organisationer med in specifik idé eller annat syfte gå före principen att leverera högst kvalitet, till bästa pris, är ett sätt för regeringen att försöka snedvrída frågan om vinster i välfärden. Partiet är oroad över att regeringen försöker hitta kryphål i lagen för att, som i detta fall, begränsa vinster i välfärden genom att reservera vissa idéburna organisationer rätten att delta i upphandlingar av vissa välfärdstjänster. Sverigedemokraterna avslår proposition 2021/22:135 *Idéburen välfärd*.

Prioriteringar i budgeten

Prioriteringar från partimotion 2021/22:3938 *Nu är det dags för Sverige – Sverigedemokraternas förslag till statsbudget 2022:*

- Folkbildning: Neddragningar på 1 175 miljoner kronor.
- Bistånd: Neddragningar på 17 025 miljoner kronor.
- Hedersrelaterat våld och förtryck: 75 miljoner kronor extra till kvinnojourer för att öka kunskap och bemötande kring hedersrelaterat våld.
- Psykisk ohälsa: Utökat stöd till ideella organisationer och andra som arbetar med psykisk ohälsa och suicidprevention, total satsning om 400 miljoner kronor.

Valmanifest 2022

Sverigedemokraterna har inget i sitt valmanifest om civilsamhälle eller idéburen välfärd.

Kommentar

Sverigedemokraterna uttalar en positiv grundsyn i förhållande till civilsamhället, det ska stärkas och vara självständigt. Samtidigt finns det underliggande utgångspunkter som att civilsamhället ska medverka till en konstruktiv samhällsutveckling, dock oklart vad det innebär. På politikområden som intresserar Sverigedemokraterna där det finns organisationer som arbetar så nämns dessa, till exempel mot hedersrelaterat våld och förtryck, eller att stärka folkhälsan genom idrotten, eller att motverka den psykiska ohälsan. Samtidigt, i en prioriterad fråga som migration nämns civilsamhälle/föreningsliv etcetera, en gång, och då som en möjlighet att ytterligare försvåra för uppehållstillstånd. Här tycks partiet mena att civilsamhällesorganisationer som arbetar för och tillsammans med människor som har en utländsk härkomst inte bidrar till en konstruktiv samhällsutveckling. Ingenting positivt sägs heller om civilsamhällets roll i integrationen.

Vidare har Sverigedemokraterna budgetprioriteringar som kraftigt vill minska biståndet och resurser till folkbildning. När det gäller bistånd uttrycks att pengarna behövs bättre i Sverige. Avseende folkhögskolorna sägs att deras verksamhet inte uppfattas ha tillräckligt stort värde för deltagarna och att kopplingen till arbetarrörelsen uppfattas som partiaktivistisk och inte i Sverigedemokraternas eller samhällets intresse i stort.

När det gäller synen på idéburen välfärd verkar Sverigedemokraterna sakna insikter om dess värde för människors valfrihet och att den kvalitet de säger sig vilja värna i välfärden ofta främjas av fler aktörer med idéburen drivkraft.

VÄNSTERPARTIET

Vänsterpartiet är ett socialistiskt, feministiskt och grönt parti som strävar efter ett rättvist och ekologiskt hållbart samhälle, vilket partiet menar är grundat på demokrati, jämlikhet och solidaritet.

Grundsyn

För att uppnå ett mer rättvist och ekologiskt hållbart samhälle menar Vänsterpartiet att samhället måste omstruktureras. Denna omstrukturering innebär att de med mest makt och kapital behöver dela med sig av sina förmögenheter och ge dem med mindre makt större utrymme.

Orättvisor såsom krig, arbetslöshet, flyktingströmmar, rasism och hunger menar Vänsterpartiet är skapat ur orättvisa system som präglas av patriarkala och kapitalistiska strukturer. Dessa strukturer tillåter de redan rika företagen och privatpersonerna att bli ännu rikare, samtidigt som människor i lägre samhällsklasser och fattigdom hålls kvar i detta. För att minska samhällsklyftorna och ojämlikheterna mellan män och kvinnor, och för att skapa ett mer ekologiskt hållbart samhälle på längre sikt menar partiet att orättvisa system likt dessa måste upphöra. Detta kan ske genom att exempelvis ta bort vinstintressen i välfärden och stärka arbetsrätten.

Utöver detta, för att uppnå ett mer rättvist och ekologiskt hållbart samhälle arbetar Vänsterpartiet aktivt med frågor som klimatet och miljön, antirasism och hbtq+-frågor för att ytterligare belysa och påverka dessa områden.

Prioriterade frågor och perspektiv

Civilsamhälle: På Vänsterpartiets webbplats finns ingen egen kategori som heter "civilsamhället". Även i partiprogrammet saknas begrepp som "civilsamhället" eller "idéburen (välfärd)".

I Vänsterpartiets partiprogram från 2016 skriver partiet att det värnar självständiga folkrörelser som bidrar med positiv utveckling till en samhällsförändring samt där det finns ett starkt inflytande från allmänheten ("folkligt inflytande"). Exempelvis, beskriver partiet angående att bekämpa mäns våld mot kvinnor, att ideella kvinno- och tjejjourer har varit av yttersta vikt, inte minst för dem som är utsatta för mäns våld, men även för att ha "bedrivit ett viktigt politiskt opinionsarbete". När det kommer till självständiga folkrörelser likt dessa, menar partiet att det huvudsakliga stödet bör komma från den offentliga sektorn. I en kommittémotion 2021/22:2591 *Mäns våld mot kvinnor och andra former av våld i nära relationer* skriver Maj Karlsson med flera exempelvis att kvinnojourer behöver kontinuerlig finansiering för att på längre sikt kunna verka, speciellt i och med Covid-19-

pandemin. Vikten av den idéburna sektorn i förhållande till kvinnojourer tas även upp i en partimotion 2021/22:3278 *Röd politik för en grön omställning* som gick till finansutskottet.

Idéburen välfärd: I en ytterligare kommittémotion 2021/22:4029 *Med anledning av prop. 2021/22:5 Ett förenklat upphandlingsregelverk* beskriver Vänsterpartiet sin ståndpunkt gentemot icke vinstsyftande idéburna företag och att dessa måste stärkas, samt att regeringen bör komma med en plan för att ytterligare stärka icke vinstsyftande idéburna företag (se punkt 3.1: Icke vinstsyftande idéburna företag). Dessutom är Vänsterpartiet positiva till propositionen 2021/22:135 *Idéburen välfärd*, men reserverade sig mot de undantag i LOV-lagstiftningen som blev resultatet av behandlingen i finansutskottet.

Prioriteringar i budgeten

Satsningar i Vänsterpartiets budgetmotion för 2022:

- För utvecklingen av landsbygdens kultur- och föreningsliv och lokaldemokrati anslår partiet 50 miljoner kronor till fungerande och ändamålsenliga föreningslokaler.
- Partiet föreslår 15 miljoner kronor för ett uppdrag till kulturrådet att fördela pengar till nationella paraplyorganisationer för att dela ut till medlemsorganisationers lokala ideella kulturprojekt.
- Vänsterpartiet vill ta bort skattereduktionen för gåvor till ideella organisationer.
- Partiet föreslår ett anslag på 50 miljoner kronor per år särskilt riktat till kvinno- och tjejjourer.
- Vänsterpartiet skriver att mycket av friluftslivet bygger på insatser från föreningslivet. Därför anslår partiet 10 miljoner kronor i en speciell satsning till friluftorganisationerna för att nå barn och unga.

Valmanifest 2022

Vänsterpartiet skriver i sitt valmanifest att de vill driva förändring tillsammans med folkrörelser.

Kommentar

Vänsterpartiet har en positiv inställning till civilsamhället och menar att ett brett civilsamhälle är viktigt för att säkerställa att en mångfald av idéer och uppfattningar synliggörs. Däremot fanns det i Vänsterpartiets partiprogram endast en liten mängd förslag beträffande civilsamhället.

Under pandemin tog partiet flera initiativ, några av dem tillsammans med Kristdemokraterna, för att lyfta de ideella organisationernas behov. I ett fall fick de en utskottsmajoritet med sig att av regeringen begära ett mer heltäckande stöd till civilsamhället.

Partiet betonar att icke-offentliga verksamheter och engagemang behövs, men att dessa inte ska drivas i kommersiellt syfte. Även partiets budgetprioriteringar visar att de vill satsa på idéburna verksamheter som arbetar för minskade samhällsklyftor och minskad ojämlikhet mellan män och kvinnor.

AVSLUTANDE REFLEKTIONER

Utifrån den samlade informationen ovan går det att konstatera att alla riksdagspartier uttrycker sig i positiva ordalag kring civilsamhället. Oavsett blocktillhörighet understryker alla åtta partier att civilsamhället ökar det demokratiska deltagandet i samhället. Civilsamhället anses även viktigt för att hålla ihop Sverige och för att få en långsiktig hållbar samhällsförändring. Några återkommande prioriterade frågor och satsningar inom civilsamhället är kvinno- och tjejjourer, ungdomsrörelser samt att motverka social utsatthet, främst hos äldre. Partiernas grundsyn påverkar vilka frågor som de prioriterar. Exempelvis betonar Sverigedemokraterna att partiet värdesätter ett civilsamhälle som värnar och vårdar det svenska kulturarvet och som ökar kunskapen om svensk historia. Socialdemokraterna i sin tur understryker behovet av ett starkt civilsamhälle och att detta bör stärkas med stöd från offentlig sektor.

Det går att urskilja några återkommande frågor som fler partier tar upp ur sammanställningen ovan. Exempelvis belyser Centerpartiet, Vänsterpartiet och Socialdemokraterna att coronapandemin har pekat på hur viktigt det är med ett starkt civilsamhälle som stöttar de mest utsatta i samhället. Främst för äldre som tvingas leva i ofrivillig ensamhet, och för kvinnor som tvingas isoleras hemma med en förövare. Därför understryker partierna att det behövs ett utökat stöd till civilsamhällsorganisationer för att kunna fortsätta hjälpa samhällets mest utsatta, speciellt i krissituationer. Även om det är bra att partierna belyser civilsamhällets och den idéburna sektorns roll i krissituationer, behövs det ytterligare fokus på den infrastruktur som både civilsamhället och idéburna välfärdsaktörer behöver när det inte är kris. Här finns det utrymme för förbättring för att stärka dessa områden långsiktigt från offentlig sektor. Ännu en återkommande fråga i relation till civilsamhället som Sverigedemokraterna, Liberalerna och Moderaterna lyfter är att finansieringen till civilsamhället bör kontrolleras bättre. Partierna menar att det är av yttersta vikt att motverka stöd till civilsamhället som går till organisationer med en anti-demokratisk agenda och som stödjer våldsbejakande extremism och därför betonar partierna att det behövs göras mer för att förhindra finansiering av organisationer som inte delar grundläggande demokratiska värderingar.

Vår genomgång visar att civilsamhället och idéburen välfärd ofta knyts till en specifikt utsatt målgrupp. Inte lika ofta står det på partiernas hemsidor, i deras texter eller motioner för den mångfald av utövare som finns kopplat till civilsamhället och idéburen sektor, och sällan till den roll dem har för innovation och utveckling.

Liksom inom det breda civilsamhället råder viss konsensus mellan partierna beträffande idéburen välfärd. Partierna uttrycker sig positivt gentemot den idéburna sektorn i generella termer och flera menar att den idéburna välfärden gynnar Sveriges utveckling. Socialdemokraterna och Kristdemokraterna uttrycker exempelvis att den idéburna sektorn bidrar till större mångfald inom välfärden och att det är mycket positivt. Fem av åtta partier röstade bifall i riksdagen för propositionen 2021/22:135 om idéburen välfärd. Likaså tycks alla partier förhålla sig positivt till modellen IOP, men har inte i riksdagen lagt konkreta förslag som skulle underlätta för fler IOP:er.

Moderaterna, Sverigedemokraterna och Centerpartiet yrkade avslag på propositionen 2021/22:135, med motiveringen att den skapar en snedvridning av konkurrensen inom välfärden.

Att vissa partier är positiva till idéburen välfärd men samtidigt vill avslå propositionen visar på uppenbara luckor i resonemangen om konkurrensneutralitet och okunnighet om hur det ser ut i

verkligheten. Dessutom pekar detta på behovet av en djupare förståelse för vad idéburen välfärd tillför i samhället, utöver att verksamheterna inte delar ut vinst till sina ägare. Här behövs kunskapsutveckling.

VALRÖRELSEN 2022 OCH DÄREFTER

Vår genomgång av partiernas ståndpunkter och prioriteringar gjordes i huvudsak under försommaren 2022 och vi har hållit öppet för initiativ eller debattinlägg under augusti som skulle komplettera eller förändra bilden. Dock kan vi konstatera att valrörelsen hittills (per 6 september) inte har handlat särskilt mycket om civilsamhället eller idéburen välfärd. Den övergripande bilden i rapporten stämmer därför.

När regeringsbildning och budgetförhandlingar tar vid efter valet följer vi fortsatt med stort intresse var våra frågor tar vägen. Allmänna motionstiden i oktober blir också ett tillfälle att följa hur ståndpunkter utvecklas och förslag läggs. Vår förhoppning är förstås att den allmänt positiva inställningen till civilsamhället och idéburen välfärd genomsyrar den förda politiken i större utsträckning. Våra prioriterade förslag återfinns i andra rapporter, som exempelvis Nystas slutrapport som finns att ladda ned på www.nysta.nu

KÄLLOR

Centerpartiet

Centerpartiets budgetmotion, 2022, *Ge kraft till hela Sverige*.

<https://www.centerpartiet.se/download/18.470f2d8f17c00dbec2551fd/1633426902548/Centerpartiet%20budgetmotion%202022.pdf>

Centerpartiets idéprogram, 2013, *En hållbar framtid – våra idéer gör skillnad*.

<https://www.centerpartiet.se/download/18.145b416915819de0fb62e10f/1478006852784/H%C3%A4r-kan-du-l%C3%A4sa-hela-id%C3%A9programmet.pdf>

Kommittémotion 2021/22:4501 *med anledning av prop. 2021/22:135 Idéburen*, av Martin Ådahl (C).

välfärd. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/med-anledning-av-prop-202122135-ideburen_H9024501

Partimotion 2021/22:3511 *En stark och grön ekonomi med fler företag*, av Annie Lööf m.fl. (C).

https://riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/en-stark-och-gron-ekonomi-med-fler-foretag_H9023511

Partimotion 2021/22:3509 *En starkare liberal demokrati*, av Annie Lööf m.fl. (C).

https://riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/en-starkare-liberal-demokrati_H9023509

Partimotion 2021/22:3909 *Vård och omsorg av hög kvalitet i hela landet*, av Annie Lööf m.fl. (C).

https://riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/vard-och-omsorg-av-hog-kvalitet-i-hela-landet_H9023909

Partimotion 2021/22:3666 *Jämställdhet för en hållbar utveckling*, av Annie Lööf m.fl. (C).

https://riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/jamstallldhet-for-en-hallbar-utveckling_H9023666

Kommittémotion 2021/22:3216 *Samhällets motståndskraft – en stärkt krisberedskap och ett stärkt civilt*

försvar, av Daniel Bäckström m.fl. (C). <https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/H9023216>

Kristdemokraterna

Kristdemokraternas Principprogram, 2015, <https://www.kd.nu/principprogram.pdf>

Kristdemokraternas politik A till Ö <https://kristdemokraterna.se/politik-a-o/>

Kommittémotion 2021/22:4164 *Politik för ett stärkt civilsamhälle* av Roland Utbult (KD) mfl

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/politik-for-ett-starkt-civilsamhalle_H9024164

Partimotion 2020/21:3530 *Kristdemokraternas budgetmotion för 2021 – Sverige förtjänar bättre* av Ebba Busch

m.fl. (KD) https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/kristdemokraternas-budgetmotion-for-2021--_H8023530

Partimotion 2020/21:4035 *med anledning av prop. 2020/21:100 2021 års ekonomiska vårproposition* av Ebba

Busch m.fl. (KD) https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/med-anledning-av-prop-202021100-2021-ars_H8024035

Kommittémotion 2021/22:4162 *Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid*, av Roland Utbult m.fl.

(KD) <https://data.riksdagen.se/fil/311CEEE5-71B6-45E0-843E-BB36E2E7C49B>

Kommittémotion 2021/22:4503 *med anledning av prop. 2021/22:135 Idéburen välfärd*, av Jakob Forssmed m.fl.

(KD) https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/med-anledning-av-prop-202122135-ideburen_H9024503

Liberalerna

En liberal politik för ett starkare civilsamhälle, 2017, <https://www.liberalerna.se/wp-content/uploads/civilsamhalle-1.pdf>

Liberalernas Partiprogram, 2019, *Frihet i globaliseringens tid*.

<https://www.liberalerna.se/wp-content/uploads/2104-partiprogram.pdf>

Kommittémotion 2021/22:4003 *Kulturpolitik för ett rikare land*, av Christer Nylander m.fl. (L) https://riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/kulturpolitik-for-ett-rikare-land_H9024003/html

Kommittémotion 2021/22:3984 *Insatser mot terrorism och våldsbejakande extremism*, av Johan Pehrson m.fl. (L) https://riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/insatser-mot-terrorism-och-valdsbejakande_H9023984

Partimotion 2021/22:3965 *Liberal integrationspolitik*, av Johan Pehrson m.fl. (L) https://riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/liberal-integrationspolitik_H9023965

Kommittémotion 2021/22:4001: *Liberal sjukvårdspolitik*, av Lina Nordquist m.fl. (L) https://riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/liberal-sjukvardspolitik_H9024001/html

Liberalernas budgetmotion för 2022, *Ny start för Sverige* <https://www.liberalerna.se/wp-content/uploads/budget-till-webben-denna.pdf>

Kommittémotion 2021/22:4496 *med anledning av prop. 2021/22:135 Idéburen välfärd*, av Mats Persson m.fl. (L) https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/med-anledning-av-prop-202122135-ideburen_H9024496

Kommittémotion 2020/21:3256 *Ett starkt civilsamhälle*, av Christer Nylander m.fl. (L) https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/ett-starkt-civilsamhalle_H8023256

Miljöpartiet

Ett levande föreningsliv <https://www.mp.se/politik/foreningsliv-folkbildning-och-idrott>

Kommittémotion 2021/22:4029 *Ett rikare liv för äldre* av Nicklas Attefjord m.fl. (MP) <https://data.riksdagen.se/fil/A2DED776-6265-4CD4-8339-4209460EED9C>

Miljöpartiets Partiprogram, 2013, https://www.mp.se/sites/default/files/miljopartiets_partiprogram_lagupplust_2013.pdf

Kommittémotion 2021/22:4498 *med anledning av prop. 2021/22:135 Idéburen välfärd* av Janine Alm Ericson m.fl. (MP). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/med-anledning-av-prop-20212022135-ideburen_H9024498

Regeringen, *Civila samhället och idrott*, <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/civila-samhallet-och-idrott/>

Vård, skola och omsorg ska inte drivas för att tjäna pengar <https://www.mp.se/politik/vinster-i-valfarden/>

Moderaterna

Moderaternas idéprogram, *Frihet och ansvar- Ett moderat idéprogram för 2020-talet* https://moderaterna.se/app/uploads/2022/01/Idprogram_digitalt_9dec.pdf

Kommittémotion 2021/22:3365 *Ett stärkt och självständigt civilsamhälle* av Viktor Wärnick m.fl. (M) https://riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/ett-starkt-och-sjalvstandigt-civilsamhalle_H9023365

Vårt idéprogram och det moderata löftet <https://moderaterna.se/ideprogram/>

Kommittémotion 2021/22:4502 med anledning av prop. 2021/22:135 Idéburen välfärd, av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/med-anledning-av-proposition-202122135-ideburen_H9024502

Partimotion 2021/22:4040, Ökad trygghet och fler som arbetar- Moderaternas budgetmotion för 2022, av Ulf Kristersson och Elisabeth Svantesson (båda M). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/okad-trygghet-och-fler-som-arbetar---moderaternas_H9024040

Socialdemokraterna

Partiprogram, 2013, Ett program för förändring

https://www.socialdemokraterna.se/download/18.12ce554f16be946d04640b87/1568881590520/ett-program-for-forandring_2013.pdf

Antagna riktlinjer kongressen 2021, Vi bygger landet

<https://www.socialdemokraterna.se/download/18.53bb164d17db7b888924e6b/1640099924405/Vi%20bygger%20landet%20Antagna%20Riktlinjer%202021.pdf>

Folkrörelsepolitiskt program, 2017, En grund för att utveckla demokratin och den svenska modellen

<https://www.socialdemokraterna.se/download/18.12ce554f16be946d0461d18b/1568881590555/folkrorelsepolitiskt-program.pdf>

Stadgar för Sveriges Socialdemokratiska arbetareparti, 2021

<https://www.socialdemokraterna.se/download/18.3f90c56a17cdfa72a674896/1636295004211/Stadgar%20antagna%202021.pdf>

Publikt, 2021, Riksrevisionen granskar ändringsbudgetar <https://www.publikt.se/nyhet/riksrevisionen-granskar-andringsbudgetar-23876>

Regeringens Proposition 2021/22:135 Idéburen välfärd

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/ideburen-valfard_H903135

Sverigedemokraterna

SD:s politik från A till Ö <https://sd.se/a-o/>

En bättre framtid för Sverige - Särskilt yttrande av SD i Migrationskommitténs slutbetänkande En långsiktig hållbar migrationspolitik https://ratatosk.sd.se/sd/wp-content/uploads/2020/08/13092823/sarskilt_yttrande_migrationskommitten-1.pdf

Kommittémotion 2021/22:4477 med anledning av prop. 2021/22:135 Idéburen välfärd av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/med-anledning-av-prop-202122135-ideburen_H9024477

Partimotion 2021/22:3938 Nu är det dags för Sverige – Sverigedemokraternas förslag till statsbudget 2022, av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) <https://data.riksdagen.se/fil/12F36639-AC28-4705-96DF-C4F89D3AD778>

Principprogram – Sverigedemokraternas principprogram 2019 <https://ratatosk.sd.se/sd/wp-content/uploads/2020/11/16092141/Sverigedemokraternas-principprogram-2019.pdf>

Sverigedemokraternas Valplattform 2022 - Inriktningsprogram för Sverigedemokraternas inflytande över svensk politik under nästa mandatperiod <https://ratatosk.sd.se/sd/wp-content/uploads/2022/04/11150403/Sverigedemokraternas-valplattform-2022-april.pdf>

Vänsterpartiet

Kommittémotion 2021/22:4029 *Med anledning av prop. 2021/22:5 Ett förenklat upphandlingsregelverk*, av Ulla Andersson m.fl. (V)

https://riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/med-anledning-av-prop-2021225-ett-forenklat_H9024029

Kommittémotion 2021/22:2591 *Mäns våld mot kvinnor och andra former av våld i nära relationer*, av Maj Karlsson m.fl. (V) https://riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/mans-vald-mot-kvinnor-och-andra-former-av-vald-i_H9022591

Partimotion 2021/22:3278 *Röd politik för en grön omställning* av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) https://riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/rod-politik-for-en-gron-omstallning_H9023278

Vänsterpartiets Partiprogram, 2016, https://www.vansterpartiet.se/app/uploads/2017/06/Partiprogram_V-1jun2017.pdf

Vänsterpartiet på fem minuter <https://www.vansterpartiet.se/vansterpartiet-pa-5-minuter/>

Motion 2021/22:4491, *med anledning av prop. 2021/22:135 Idéburen välfärd* av Ali Esbati m.fl. (V) https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/med-anledning-av-prop-202122135-ideburen_H9024491